

UDK 811.163.42'342.2

654.197(497.5)

Izvorni znanstveni rad

Prihvaćeno 12.02.2001

Damir Horga
Filozofski fakultet, Zagreb
Hrvatska
Igor Mukić
Zagreb, Hrvatska

NEKI VREMENSKI PARAMETRI GOVORA U DNEVNICIMA HTV-A

SAŽETAK

U radu se opisuju neki vremenski parametri govora u dnevnicima HTV-a kao važna odrednica govorne organizacije općenito. Na govornom uzorku u ukupnom trajanju od 69 minuta koji je činilo 65 govornika različitih govornih uloga u dnevnicima HTV-a (voditelji, spikeri, reporteri i gosti dnevnika) koji su prosječno govorili po 63 sekunde, promatrana su trajanja stanki (sintaktičko-logičkih, odlomačkih, stanki isticanja, leksičkih, mješovitih i stanki procesiranja) i govornih članaka (odlomka, fonetskog bloka, fonetske riječi i sloga) te tempa govora i tempa artikulacije. Izračunate su različite prosječne vrijednosti i učestalosti pojavljivanja promatranih varijabli za različite govorne uloge te za muške i ženske govornike. Rad ima deskriptivni karakter i u njemu su na većem uzorku i preciznijom procedurom mjerenja provjereni neki do sada poznati pokazatelji vremenskih govornih parametara te doneseni i neki novi (razlika tempa artikulacije i tempa govora, učestalosti pojavljivanja stanki, prosječna trajanja fonetskih blokova i dr.). Usporedba nekih vremenskih parametara današnjeg dnevnika HTV-a s rezultatima od prije petnaestak godina, pokazuje da se njegova jezična struktura u smislu dužine rečenica nije promijenila i da je dnevnik u tom segmentu vremenske organizacije ostao jendako negovorani kao prije navedenog razdoblja.

Ključne riječi: organizacija govora, vremenski govorni parametri, dnevnik HTV-a

UVOD

Vremenski govorni parametri važna su komponenta određenja govora, njegove kakvoće, a time i govornih sposobnosti samih govornika. Vremenska, horizontalna os govora stoga ima svoju strukturnu organizaciju koja nosi neka univerzalna obilježja svojstvena svim prirodnim jezicima i govorima, neka obilježja specifična za pojedine jezike, za njihove pojedine idiome, posebne govorne stilove i činove te konačno obilježja svojstvena pojedinim govornicima. Prvi je uvjet spoznavanja vremenske strukture govora njegovo raščlanjivanje na odsječke, odnosno govorne članke, dakle jedinice koje su prema nekim kriterijima homogene. Drugi je uvjet otkrivanje načela međusobnog uzglobljavanja susjednih članaka (Skarić, 1991). Stanke su najočitiiji elementi (uz intonaciju, intenzitet i napetost) raščlanjivanja i uzglobljavanja govornih članaka. Članci su hijerarhijski organizirani tako da se članci neke niže razine spajaju i čine članak više razine. Načini uzglobljavanja članaka različitih razina različiti su.

Površinska vremenska organizacija govora pokušava se objasniti unutarnjim neuro-lingvističkim razlozima. Naime, sekvencijalna priroda proizvodnje govora povezuje se sa sekvencijalnom prirodom motorike općenito. U anatomskom smislu kortikalna područja za motoriku govora ista su ili vrlo bliska područjima za opću motoriku. Zato povrede motoričkih zona, kao što su bazalni ganglij, dodatno motoričko područje ili mali mozak narušavaju i govorne i opće motoričke funkcije. U filogenetskom i u ontogenetskom se smislu pak razvoj motorike smatra uvjetom za razvoj govornih funkcija. Pretpostavlja se da je filogenetski razvoj opće motorike doveo do takvog povećanja broja neurona i njihove organizacije te su se mogli pojaviti brzi, precizni i sekvencijalno organizirani pokreti govornih artikulatora i verbalna komunikacija. Prema Gospodnetiću (1988) sve je u filogenezi životinja usmjereno ka stvaranju i funkcioniranju mišića. Put prema ljudskoj svijesti vodio je dalje do razvoja analize i sinteze povezanih s tjelesnom motorikom i spoznajom uzročnih veza. U svemu tome uz čitavo tijelo, usta su imala neobično važnu, vjerojatno čak prvu vodeću spoznajnu ulogu. U ontogenetskom smislu neke prijelomne točke općeg motoričkog razvoja koincidiraju s važnim fazama govornog razvoja: sjedenje - slog, hodanje - riječ, mogućnost manipulacije objektima - gramatika i sintaktički odnosi (Greenfield, 1992, prema Kien i Kemp, 1994). Sličnost između govora i motoričkog ponašanja neki vide i u načinu segmentacije jedne i druge aktivnosti. Naime, kao što se govor segmentira na vremenske jedinice, tako se i motoričko ponašanje može razložiti na akcijske činove (Kien i Kemp, 1994). Akcijske se jedinice ili činovi definiraju kao funkcionalno povezane skupine pokreta, koje imaju neposredan cilj. Analizom vremenske segmentacije govora koja bi bila usporediva sa segmentacijom i trajanjem akcijskih činova, moralo bi se izdvojiti temeljne govorne semantičke jedinice. Pöppel (1988, prema Kien i Kemp 1994) smatra da se takve jedinice u govoru realiziraju unutar 2 - 3 sekunde, što je vremenski odsječak unutar kojega mozak integrira elemente te ostvaruje jedinstven

i smislen percept ili subjektivnu prezentnost. Nema jedinstvenog stajališta o tome što bi predstavljalo takvu govornu semantičku jedinicu. Je li to riječ, sintagma, klauza ili rečenica? Operacionalno su neki istraživači prihvatili trajanje stiha u poeziji kao izraz sematičke jedinice jer stih mora posjedovati unutarnju koherentnost, koja čini smisaono jedinstvo a stanke između stihova osiguravaju to jedinstvo. Međutim, Kien i Kemp (1994) pokazale su da takva vremenska organizacija ne vrijedi za čitanu prozu i spontani govor te da je njihova struktura, što se tiče distribucije stanki i trajanja kontinuiranih govornih segmenata, znatno složenija i ne potkrjepljuje hipotezu o jedinstvenoj podlozi motoričkog ponašanja općenito i govora.

Različita su stajališta o tome koje se jedinice procesiranja uključuju u govornu proizvodnju. Ako se proizvodnja govora shvati kao hijerarhijski proces koji uključuje razine konceptualizatora, formulatora i artikulatora s njihovim podrazinama čija je svrha proizvesti sekvencijalno i vremenski organizirani slijed govornih zvukova, onda je moguće zamisliti da svaka razina ima svoje jedinice procesiranja. Pitanje se dodatno usložnjava prihvatiti li se inkrementalni način procesiranja koji pretpostavlja da na svakoj razini postoje međumemorijski procesori, tj. oblici kratkoročnog pamćenja koji dopuštaju da proizvodnja govora na nekoj nižoj razini započne prije nego je sav proces završen na višoj razini. To znači da proizvodnja govora na različitim razinama teče paralelno, s time da svaka razina obrađuje svoj dio izričaja (Levelt, 1995). Stoga je moguće da različiti autori navode različite jedinice govorne proizvodnje: ciklus, dubinska klauza, ideja, informacijski blok, informacijska jedinica, obavijest, fonemska klauza, fraza, propozicija ili propozicijska struktura, rečenica, šikljaj (*spurt*), površinska klauza, sintagma, tonska skupina, tonska jedinica. Govor prema tome na razini planiranja ima velik broj jedinica, od diskursa do fonetskih obilježja, koje se na izvedbenoj razini mogu ali i ne moraju manifestirati.

Stanke

Postavlja se pitanja na kojim mjestima će govornik napraviti stanku u govoru, tj. kako će ga vremenski organizirati. Postoje dakako mjesta koja su logična i dobra s obzirom na semantičku i gramatičku strukturu izričaja i ona koja su lošija. Obvezatna je stanke na kraju rečenice, logična je i česta između klauza, dobra je na kraju duljih sintagmatskih cjelina, moguća je nakon pune početne riječi imeničke, glagolske ili priloške fraze ili čak poslije pune riječi. Loša su mjesta na klitičkim zglobovima ili unutar riječi na morfološkim zglobovima ili čak unutar morfema. Ako se ne radi o posebnim slučajevima afektivne uporabe stanke, takvi su prekidi znakovi poteškoća u planiranju i izvedbi govora. Prema tim se kriterijima može odrediti i dužina stanki. Naime, ona raste od klitičke stanke, leksičke, sintagmatske, klauzalne do rečenične. Sljedeće je pitanje vezano za stanke koje je to minimalno trajanje u prekidu govora nužno da bi se stanke registrirala. Različiti istraživači predlažu različite vrijednosti, od nultog trajanja, preko vrijednosti od 100 ms, 200 ms, 250 ms pa do 2 s. Međutim, vrijednosti od 200 ms do 250 ms prihvaćaju se kao granične vrijednosti zamjećivanja stanki.

Slušatelji mogu zamijetiti stanke koje traju manje od te granične vrijednosti, s jedne strane, ali s druge strane mogu ne zamijetiti stanke koje traju dulje od te granične vrijednosti. To upozorava na činjenicu da se stanika može promatrati kao psihološka apstrakcija koja nije određena samo tišinom, tj. prekidom govora nego i sintaktičkom strukturom izričaja i segmentalnim duženjem (Lewis, 1988). Škarić (1991.) navodi tri tipa stanika razgraničenja s obzirom na njihovo trajanje: intonacijske jedinice razgraničuju stanke trajanja jednog sloga (oko 200 ms), rečenice razgraničuju stanke trajanja jedne govorne riječi (oko 700 ms), a odlomke stanke trajanja jedne rečenice (oko 3,5 s). Prema tome moguće je da u govoru postoje mjesta na kojima se potencijalno s većom ili manjom vjerojatnošću može pojaviti stanika. Istraživanja rasporeda stanika u čitanom govoru približavaju se slici "idealnoga govornika", tj. govornika čiji je govor bez i jednog znaka disfluentnosti i u kojem se ne osjeća napor procedure njegove proizvodnje. Zato se u čitanom govoru na temelju sintaktičkih i prozodijskih parametara s velikom vjerojatnošću može pretpostaviti distribucija stanika. Ove je zakonitosti teško prenijeti na spontani govor jer je u njemu karakteristično često pojavljivanje stanika na "nelogičnim" mjestima ili njihovo izostavljanje na "logičnim" mjestima. Goldman-Eisler (1972) pokazala je da se hijerarhijska sintaktička struktura različito odražava na strukturu stanika u spontanom i čitanom govoru jer su ispitanici kad su čitali zapisani spontani govor, drugačije distribuirali stanke nego što su one bile distribuirane u izvornom spontanom govoru. Tako je npr. ustanovljeno da u intervjuima govornici izostavljaju i do 40% međurečeničnih stanika.

Osim praznih, neozvučenih stanika u stanke valja ubrojiti i različite oblike oklijevanja koji su ozvučeni i koji upućuju na teškoće u planiranju i izvođenju govora. To su stanke procesiranja, kao što su različiti oblici ponavljanja artikuliranih dijelova govora (slogova, riječi, sintagmi ili cijelih rečenica), neartikulirani, nefonemski glasnici ili prekidi govora zbog fizioloških razloga (kašalj, gutanje i sl).

Govorni članci

Budući da se u ovom radu promatraju vremenske karakteristike nekih govornih članaka, navest ćemo o kojim je člancima riječ. To su odlomci, rečenice, klauze, fonetski blokovi, govorne riječi i slogovi.

Škarić (1991) u definiciji odlomka navodi da on predstavlja komunikacijsku cjelinu kojom se jedna zamisao izriče jednim općim oblikom ponašanja, tj. istom emotivnom kakvoćom. Jezična se struktura odlomka izražava posebnim oblicima kohezije i koherencije. Formalni je kriteriji razgraničenja odlomaka, ako se radi o pisanom jeziku, prelazak u novi redak teksta. Govorni se odlomci odvajaju duljim stankama razgraničenja te prozodijskim karakteristikama početka (jači intenzitet, viši ton, veći broj oklijevanja) i završetka (pad intenziteta, niži ton, manji broj oklijevanja) odlomka. U provedenoj analizi, budući da se radilo o govoru u televizijskom dnevniku, odlomci obično predstavljaju jednu vijest.

Rečenica je promatrana kao značenjsko-sintaktička cjelina, ostvarena u većini slučajeva na jednom izdahu. Govorna rečenica kao produktivna i perceptivna prezentnost ima gornju granicu od 24 sloga ili 8 govornih riječi i trajanje od 5 sekundi. U svakodnevnom je govoru njezino trajanje prosječno oko 3,5 sekunde ili 5 govornih riječi (Škarić, 1991). D. Vuletić (1991) dobila je na uzorku spontanog govora od 8.052 rečenice da je prosječna dužina rečenice 6,45 riječi. Kako ona nije mjerila vremenske parametre, uz pretpostavku prosječnog trajanja riječi od 0,5 s, može se aproksimirati da rečenica u njezinom uzorku spontanog govora traje 3,3 s. U pisanom se jeziku duljina rečenica može znatno povećavati zbog "neograničenog" vremena koje čitatelj može utrošiti na njezinu obradu. Utjecaj pisanog jezika na govornu, tj. čitanu rečenicu u dnevnicima HTV-a vidi se iz podatka koji iznosi Fox (1987) da dužina rečenica za spikere iznosi 48,81 slogova ili 19,92 riječi a za reportere još i više, tj. 60,89 slogova ili 24,85 riječi. Fox je u anlizi govora spikera i reportera u TV-dnevnicima mjerio dužinu rečenice i u dnevnicima engleske (BBC) i njemačke televizije. Dužina rečenice za spikere na BBC-u iznosi 24,7 slogova ili 15,6 riječi a na ARD-u 33,75 sloga ili 15,3 riječi dok su za reportere dobivene sljedeće vrijednosti na BBC-u 22,75 slogova ili 15,09 riječi a na ARD-u 32,39 slogova ili 15,84 riječi. U usporedbi s dnevnikom HTV-a dužina rečenice u dnevnicima BBC-a i ARD-a je kraća i bliža spontanom govoru. Prema Flashu (1961., cit. prema Foxu, 1987) prosječan je broj riječi u rečenici za znanstvenu literaturu 29, a za popularni roman 11, pa se u odnosu na te parametre dnevnicima HTV-a, koje je 1987. analizirao Fox, po broju riječi u rečenici približavaju znanstvenoj literaturi.

Fonetski je blok intonacijska jedinica definirana kao onaj dio izričaja koji se nalazi između dviju stanki bez obzira na semantičke i sintaktičke kriterije organizacije izričaja, dakle on je čista fonetska kategorija, iako su kriteriji za ostvarivanje fonetskih blokova logičko sintaktički.

Govorna je riječ niz slogova okupljenih oko jednog središnjeg, naglašenog sloga. Prosječno trajanje govorne riječi je 0,6 do 0,8 sekunde (Škarić, 1991). Po Foxu (1989) prosječna dužina riječi za spikere i reportere u TV-dnevniku HTV-a iznosi 2,51 slogova iako nije jasno navodi li autor podatke za jezičnu ili govornu riječ. Za ovaj je rad zanimljivo navesti Foxove podatke o prosječnom broju slogova u riječi za spikere i reportere u nacionalnim dnevnicima njemačkog ARD-a i engleskog BBC-a. Za ARD to je 2,17 slogova za spikere i 2,06 za reportere, a za BBC 1,57, odnosno 1,54 slogova. Drugačije vrijednosti navodi Skiljan (cit. prema Foxu, 1987) da riječ ima prosječno 1,99 slogova (vjerojatno se radi o jezičnoj riječi) i Škarić (1991) koji navodi da jezična riječ ima prosječno 2,25 slogova, a govorna 3,12.

Slog je posljednji govorni članak koji se promatra u ovom radu i na različite se načine uključuje kao mjera trajanja, dužine ili brzine izgovora drugih govornih članaka.

Govorna brzina

Automatiziranost mnogih razina govorne proizvodnje i spretnost govornih izvedbenih mehanizama omogućuje veliku brzinu govora od dvije do tri riječi, 5 do 6 slogova ili 15 do 18 fonema u sekundi u prirodnom razgovornom govoru.) Uz prirodnu brzinu govora govornik odabire i poziva iz memorije oko 150 riječi u minuti, dakle prosječno svakih 400 ms donosi po jednu leksičku odluku. Ta se brzina, ako je govornik potaknut komunikacijskim uvjetima, može udvostručiti. Efikasnost tih mehanizama vidljiva je po tome što govornici prosječno učine samo jednu govornu pogrešku na 1000 riječi. Garnham i sur. (1982) našli su 191 govornu pogrešku u korpusu od 200.000 riječi, a tek polovica od toga (86) bile su leksičke pogreške.

Brzina govora izražava se obično s dvije mjere: tempom govora (TG), tj. brojem slogova u sekundi, računajući i stanke i tempom artikulacije (TA), tj. brojem slogova u sekundi ako se iz govora isključe stanke.

Prema nekim autorima (Goldman-Eisler, 1968., cit. prema Lehiste, 1970) brzina artikulacijskih pokreta iznosi 4,4 do 5,9 slogova u sekundi. Za hrvatski je Bakran (1996) dobio da je TA od 5,4 do 8,3 slogova u sekundi. Lenneberg (1967) iznosi podatak da odrasli govornici mogu artikulirati 500 slogova u minuti, tj. da im je TG 7,1 slog/s a na primjeru trojice radikalskih spikera izračunao je njihov TG od 5,86 slog/s. Za hrvatski je Horga (1988) dobio da je TG 5,2 slogova u sekundi za čitani tekst i 6,9 za brzo čitani tekst

Brzina govora u većoj je mjeri određena različitim oblicima oklijevanja i stanke koje ovise o višim kognitivnim procesima planiranja proizvodnje govora nego o tempu artikulacije. Tako su i razlike među govornicima u većoj mjeri određene TG nego TA (Horga, 1996). Razlika između TA i TG (RTATG) izražena brojem slogova u sekundi može biti mjera koja pokazuje koliko je vremena u govoru prosječno potrošeno na stanke. Takva je mjera uvedena u ovom istraživanju.

Tempo artikulacije tijekom govora neprestano varira, jer je pod utjecajem veličine izgovornih cjelina, različitih prozodijskih čimbenika (naglasak, intenziteta, intonacije) i položaja nekog odsječka u leksičkoj ili intonacijskoj jedinici. U nekim dijelovima govora, na primjer pri završetku rečenice i početku sljedeće, ako govornik želi zadržati riječ i kako ne bi dao priliku sugovorniku da preuzme riječ brzina govora može se povećati i do 8 slogova u sekundi. Najveća govorna brzina iznosi 13-14 slogova u sekundi, a iznad te brzine govor se dezintegrira i postaje neprepoznatljiv (Skarić, 1991).

CILJ I METODE RADA

Cilj ovog rada bio je opisati neke vremenske parametre govora u dnevnicima HTV-a. Kao prvo promatrano je trajanje stanke i govornih jedinica između stanke, a također tempo govora i tempo artikulacije. Stanke nisu promatrane samo sa stajališta njihova trajanja nego i funkcije. Izdvojene su sljedeće funkcionalne vrste stanke: stanke razgraničenja (sintaktičko-logičke i

stanke između odlomaka), stanke isticanja, leksičke stanke, mješovite stanke i stanke procesiranja. Stanke razgraničenja mogu biti sintaktičko-logičke kada razdvajaju sintaktičke i logičke cjeline ili ritmičke, kada im je funkcija da formiraju ritmičke jedinice, pa će se osobito često pojavljivati u poeziji. Ritmičke stanke u ovom uzorku nisu registrirane. Kao zasebna kategorija stanke razgraničenja u ovom su radu izdvojene (iako se rijetko susreću) stanke između odlomaka. Stankom isticanja obično se ističe riječ unutar rečenice tako što ta stanaka ispred riječi povećava njezino iščekivanje. Leksičke stanke zamjenjuju neku riječ. Mješovite stanke jesu stanke s dvostrukom ulogom jer istodobno rezgraničuju i ističu. Stanke procesiranja nastaju zbog poteškoća u planiranju govora i ne izražavaju se samo bezvučnim stankama nego također duljenjem glasnika, oklijevanjima, izgovorom nefonemskih glasnika, raznim oblicima govornih pogrešaka i njihovim ispravljanjem.

Govorni materijal prikupljen je iz TV dnevnika emitiranih na HRT-u od 27. 12. 1999. do 29. 1. 2000. godine (isključujući *vremensku prognozu* i *sport*, koji uostalom formalno i ne pripadaju Dnevniku) tako da govornici za svaku govornu ulogu (voditelji, spikeri, reporteri i gosti dnevnika) govore ukupno po 16 minuta, odnosno 8 minuta muški i 8 minuta ženski. U ovom vremenskom razdoblju u TV dnevnicima nije bilo moguće skupiti 8 minuta govora spontanijih ženskih govornika tako da je 98 sekundi posuđeno iz informativne emisije Zagrebačka panorama, koja se po govornom stilu i informativnom tipu može izjednačiti s Dnevnikom. Ukupno trajajnije govornog uzorka iznosilo je 68.97 minuta.

Uzorak ispitanika sastojao se od ukupno 65 govornika podijeljenih u četiri skupine s obzirom na govornu funkciju u dnevniku: voditelji, spikeri, reporteri i gosti Dnevnika. Valja napomenuti da se te četiri kategorije govornika razlikuju po stupnju govorne profesionalnosti. Naime, prve su tri skupine izraziti govorni profesionalci usmjereni upravo na televiziju kao govorni medij, dok je za goste Dnevnika stupanj govorne profesionalnosti manji i usmjeren na drugačije govorne medije, iako se za ovaj uzorak može reći da su i oni vješti govornici jer je i u njihovim temeljnim profesijama govor neobično važan (npr. političari, javni djelatnici i sl.). Bio je podjednak broj muških (32) i ženskih (33) govornika u pojedinoj skupini. Prosječno trajajnije analiziranog govora za pojedinog ispitanika iznosilo je 63.66 sekunde. Točan sastav uzorka ispitanika prikazan je u tablici 1.

Tablica 1. Broj ispitanika s obzirom na govornu ulogu u Dnevniku i na spol te trajanje govornog uzorka u minutama.

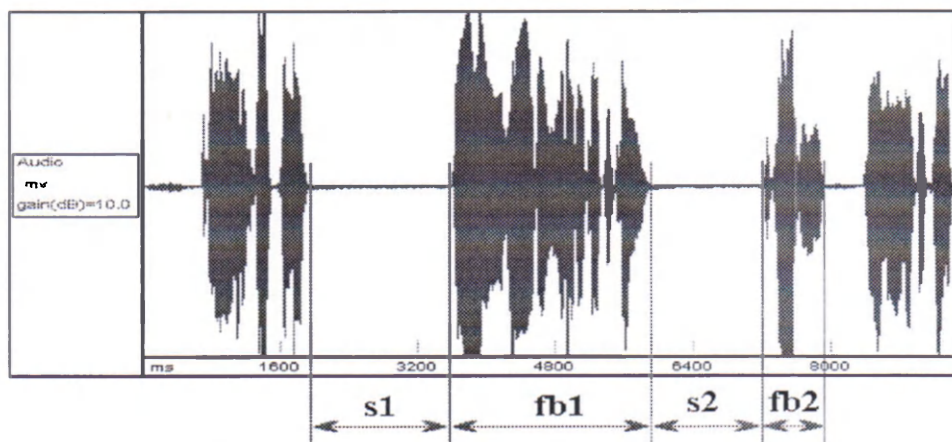
Table 1. Number of subjects relative to their speech role in TV News and gender and the length of a speech sample in minutes

Govornici / Speakers	Muški Male	Zenski Female	Ukupno Total	Trajanje Duration
Voditelji / Anchor persons	4	4	8	18.21
Spikeri / Announcers	4	4	8	18.10
Reporteri / Reporters	9	8	17	16.26
Gosti / Guests	15	17	32	16.40
Ukupno / Total	32	33	65	68.97

Vremenski parametri digitaliziranog zvučnog signala mjereni su na valnom prikazu pomoću kompjutorskog programa za analizu govora PCquirer, a primjer procedure mjerenja prikazan je na slici 1.

Slika 1. Primjer procedure mjerenja trajanja promatranih vremenskih parametara (s1 - stanka 1, 1669 ms; fb1 - fonetski blok 1, 2307 ms; s2 - stanka 2, 1269 ms; fb2 - fonetski blok 2, 696 ms).

Figure 1. Measurement of temporal parameters (s1 – pause 1, 1669 ms; fb1- phonetic block 1, 2307ms; s2 –pause 2, 1269 ms; fb2 – phonetic block 2, 696 ms)

3. REZULTATI

Rezultate ćemo prikazati uspoređujući najprije muške i ženske govornike za pojedine govorne uloge a zatim ćemo usporediti govornike s obzirom na govorne uloge.

Popis mjerenih parametara i kratica

List of abbreviations and parameters measured

M	- muški / male
Ž	- ženski / female
VOD	- voditelji / anchor persons
SPIK	- spikeri / announcers
REP	- reporteri / reporters
GOST	- gosti Dnevnika / guests
GOV	- govor / speech
IZGOV	- izgovor / pronunciation
STRAZG	- stanke razgraničenja / delimitation pauses
STODLO	- stanke odlomaka / pauses between passages
STISTI	- stanke isticanja / emphasis pauses
STLEKS	- leksičke stanke / lexical pauses
STMJEŠ	- mješovite stanke / mixed pauses
STPROC	- stanke procesiranja / processing pauses
STUKUP	- stanke / total pauses
ODLO	- odlomak / passage
REČE	- rečenica / sentence
FONBL	- fonetski blok / phonetic block
FONRJJE	- fonetska riječ / phonetic word
SLOG	- slog / syllable
TG	- tempo govora / speech tempo
TA	- tempo artikulacije / articulation tempo
RTATG	- razlika tempa artikulacije i tempa govora / difference between the articulation tempo and speech tempo

Usporedba muških i ženskih govornika

Brojčani podaci o usporedbi muških i ženskih govornika za sve četiri govorne uloge (voditelji, spikeri, reporteri i gosti Dnevnika) prikazani su u tablicama 2., 3. i 4. U tablici 2. navode se prvenstveno broj i ukupno trajanje analiziranih pojava, tablica 3. donosi njihove prosječne vrijednosti, a tablica 4. njihove učestalosti.

Tablica 2. Ukupno trajanje u sekundama (s) i broj (N)
Table 2. Total duration in seconds (s) and the number (N)

		VOD		SPIK		REI'		GOST	
		M	Ž	M	Z	M	Z	M	Ž.
GOV	s	542,18	550,60	526,84	559,19	484,36	491,28	501,27	482,73
IZGOV	s	508,74	506,92	475,71	518,28	442,68	449,86	379,57	419,32
STRAZG	N	47,00	59,00	57,00	51,00	45,00	53,00	15,00	19,00
	s	15,54	22,85	26,82	21,94	22,78	28,87	14,417	3,24
STODLO	N	3,00	3,00	1,00	-	1,00	-	-	-
	s	3,83	5,26	8,28	-	1,38	-	-	-
STISTI	N	2,00	29,00	16,00	30,00	36,00	37,00	116,00	74,00
	s	4,68	4,93	1,78	4,24	7,71	6,92	53,45	29,67
STLEKS	N	-	-	2,00	-	-	1,000	-	-
	s	-	-	0,639	-	-	0,142	-	-
STMJEŠ	N	39,00	36,00	72,00	52,00	35,00	39,00	68,00	9,00
	s	9,65	10,15	21,07	14,73	9,82	11,62	29,50	4,19
STPROC	N	-	1	-	-	-	-	14,00	32,00
	s	-	278,00	-	-	-	-	24,35	26,31
STUKUP	N	112,00	128,00	148,00	133,00	117,00	129,00	213,00	124,00
	s	33,44	43,68	51,13	40,92	41,68	41,41	121,70	63,40
ODLO	N	29,00	22,00	25,00	20,00	19,00	21,00	20,00	22,00
REČE	N	77,00	71,00	78,00	64,00	66,00	73,00	73,00	82,00
FONBL	N	141,00	150,00	172,00	153,00	136,00	146,00	232,00	146,00
FONRIJE	N	1006,00	913,00	968,00	1009,00	880,00	889,00	682,00	756,00
SLOG	N	3575,00	3334,00	3447,00	3556,00	3140,00	3024,00	2233,00	2504,00

Tablica 3. Prosjebna trajanja (s) ili duljine izražene brojem fonetskih blokova (FONBLO), brojem fonetskih riječi (FONRIJE) ili slogova (SLOG)

Table 3. Mean duration in seconds (s) and the duration expressed as the number of FONBL, FONRIJE, or SLOG for the parameters:

		VOID		SPIK		REP		GOSTI	
		M	Z	M	Z	M	Z	M	Z
STRAZG	s	330,60	387,20	470,40	430,20	506,10	431,60	961,10	360,20
STODLO	s	1276,70	1571,10	820,00	-	1380,00	-	-	-
STISTI	s	194,80	170,10	111,10	141,50	214,10	186,90	460,70	400,90
STLEKS	s	-	-	320,00	-	-	142,00	-	-
STMJEŠ	s	247,40	281,90	292,60	283,30	280,50	298,00	433,80	465,40
STPROC	s	-	278,00	-	-	-	-	1739,10	822,10
ODLO-TG	s	18,70	25,03	21,07	27,96	25,49	25,86	25,06	21,94
ODLO-TA	s	17,54	23,04	19,03	25,91	23,29	21,42	18,97	19,06
REČE-TG	s	7,04	7,75	6,75	8,73	7,34	6,73	6,87	5,89
REČE-TA	s	6,60	7,14	6,10	8,10	6,71	6,16	5,20	5,11
REČE-TA	fonbl	1,83	2,11	2,21	2,39	2,06	2,00	3,18	1,78
REČE-TA	fonrij	13,06	12,86	12,41	15,77	13,33	12,18	9,34	9,23
REČE-TA	slog	46,43	46,96	44,19	55,56	47,58	41,42	30,59	30,54
FONBL-TG	s	3,85	3,67	3,06	3,65	3,17	3,36	2,16	3,30
FONBL-TA	s	3,60	3,38	2,77	3,39	3,26	3,08	1,63	2,87
FONBL-TA	fonrij	7,13	6,09	5,63	6,59	6,47	6,09	2,94	5,18
FONBL-TA	slog	25,35	22,23	20,04	23,24	23,09	20,71	9,63	17,15
FONRIJE-TA	s	0,50	0,55	0,49	0,51	0,55	0,50	0,55	0,55
FONRIJE-TA	slog	3,55	3,65	3,56	3,52	3,56	3,40	3,27	3,31
TA	slog/s	7,02	6,57	7,24	6,89	7,09	6,27	5,88	5,97
TG	slog/s	6,59	6,05	6,54	6,36	6,48	6,15	4,45	5,18
RTATG	slog/s	0,43	0,52	0,79	0,50	0,61	0,57	1,43	0,79

Tablica 4. Učestalost pojavljivanja pojedinih stanki
Table 4. Frequency of occurrence of certain pauses

	VOD		SPIK		REP		GOST	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
STRAZG	11,54	9,33	9,24	10,96	10,76	9,27	33,42	53,36
STODLO	180,73	180,53	526,84	559,19	484,36	-	-	-
STISTI	22,59	18,99	32,93	18,64	13,45	13,28	4,32	6,52
STLEKS	-	-	263,42	-	-	471,28	-	-
STMJEŠ	13,90	15,29	7,32	10,36	13,84	12,60	7,37	15,09
STPROC	-	550,59	-	-	-	-	35,81	53,64
STUKUP	4,84	4,30	3,56	4,20	4,14	3,81	2,35	3,89

Usporedba muških i ženskih vođitelja

Iz tablica 2., 3. i 4. vidljivo je da su vođiteljice sklonije rabiti sitaktičko-logičke stanke razgraničenja (59 ili svakih 9,33 sekunde jedna stanke razgraničenja) nego vođitelji (47 ili svakih 11,53 sekunde jedna stanke razgraničenja) te da je njihovo prosječno trajanje dulje (387 ms) za vođiteljice nego za vođitelje (330 ms). Vođiteljice su upotrijebile nešto više stanki isticanja (29, s učestalošću jedna stanke svakih 18,99 sekundi) nego vođitelji (24, s učestalošću jedna stanke svakih 22,59 sekunde), ali one prosječno za vođiteljice traju kraće (170 ms) nego za vođitelje (194 ms). Mješovitih stanki nešto je više u vođitelja (39, s učestalošću jedna stanke svakih 13,90 sekunde) nego u vođiteljica (36, s učestalošću jedna stanke svakih 15,29 sekunde), ali su one prosječno kraće (247 ms) u vođitelja, nego u vođiteljica (281 ms).

Rečenica traje dulje u vođiteljica (7,75 s sa stankama i 7,13 s bez stanki) nego u vođitelja (7,03 odnosno 6,59 s). Prosječna rečenica ima 13,06 govornih riječi u vođitelja odnosno 12,85 u vođiteljica. Vođitelji su izgovorili 141 fonetski blok, a vođiteljice 150 pa su prosječna trajajnja fonetskih blokova 3,61 s. odnosno 3,38 s. Govorna riječ traje prosječno 0,50 s za vođitelje, odnosno 0,55 za vođiteljice, a broj slogova u govornoj riječi za vođitelje je 3,55 a za vođiteljice 3,65 slogova.

Vođitelji su brži nego vođiteljice i u TA 7,02 slog/s u odnosu na 6,57 slog/s i u TG-a 6,59 slog/s u odnosu na 6,05 slog/s. Razlika između TA i TG-a (RTATG veća je za vođiteljice nego za vođitelje (0,52 slog/s u odnosu na 0,43 slog/s) prvenstveno zbog duljeg trajajnja stanki u vođiteljica.

Usporedba muških i ženskih spikera

Fonetski blokovi za spikere prosječno traju 2,77 s a za spikerice 3,39 s. S obzirom na ukupno trajanje govora, spikeri su više vremena utrošili na stanke pa su one prosječno duže. Tako je prosječno trajajnje sintaktičko-logičkih stanki razgraničenja za spikere 470 ms (učestalost svakih 9,24 sekunde jedna stanke) a za spikerice 430 ms (učestalost svakih 10,96 sekunde jedna stanke). Stanke isticanja, kojih je relativno malo (16 u spikera i 30 u spikerica) za spikere

prosječno traju 111 ms, a spikerice 141 ms. Mješovite stanke češće su kod spikera (79, s učestalošću svakih 7,32 jedna stanka) nego kod spikerica (52, s učestalošću svakih 10,36 sekunda jedna stanka), ali im je prosječno trajajnje gotovo identično 293 ms za spikere i 283 ms za spikerice.

Trajajnje rečenica, čini se, uvjetovano je u ovom uzorku spikerskoga govora samim pisanim tekstom što se vidi iz broja govornih riječi i slogova u rečenici. Rečenica spikera prosječno traje 6,75 s uključujući stanke ili 6,09 s bez stanki, a za spikerice taj je odnos 8,73 naprama 8,09. Prosječan broj govornih riječi u rečenici za spikere je 12,41, a za spikerice 15,76. Međutim, prosječno trajajnje govorne riječi gotovo je jednako i iznosi za spikere 0,49 s a za spikerice 0,51 s. To se odnosi i na prosječan broj slogova u govornoj riječi, koji je za spikere 3,56 a za spikerice 3,52.

Spikeri govore nešto bržim TA (7,24 slog/s) nego spikerice (6,86 slog/s) dok je TG gotovo jednak (6,45 slog/s za spikere i 6,36 slog/s za spikerice). Zbog toga je RTATG za spikere veći (0,79 slog/s) nego za spikerice (0,50 slog/s).

Usporedba muških i ženskih reporterera

Reporteri u TV dnevnicima najčešće čitaju vlastiti tekst iako se mogu javiti i spontanim monološkim govorom ili kao da intervjuiraju goste.

Prosječno trajanje fonetskih blokova za reporterce iznosi 2,89 s a za reporterke 2,62 s. Prosječno trajajnje logičko-sintaktičkih stanki razgraničenja za reporterce iznosi 506 ms a za reporterke 431 ms. Učestalost im je nešto veća kod reporterke (svakih 9,27 sekundi jedna stanka) nego kod reporterera (svakih 10,76 sekunda jedna stanka). Razlika u stankama isticanja manja je, pa za reporterce one prosječno traju 214 ms, a za reporterke 186 ms. I po učestalosti te su dvije skupine govornika slične jer je učestalost pojavljivanja ovih stanki svakih 13,45 sekunda za muškarce i 13,28 sekunda za reporterke. To se odnosi i na mješovite stanke koje su sličnog prosječnog trajanja za reporterce (280 ms) i reporterke (298 ms), a učestalost im je svakih 13,84 sekunde za reporterce i svakih 12,60 sekunda za reporterke. Prosječno trajajnje rečenica za reporterce nešto je duže nego za reporterke: 7,33 s sa stankama i 6,69 bez stanki u odnosu na 6,72 s sa stankama i 6,16 s bez stanki za reporterke. Tako je i broj govornih riječi u rečenicama reporterera prosječno veći nego za reporterke i iznosi 13,33, a za reporterke je to 12,17 riječi. Trajanje i duljina govorne riječi gotovo su identični, pa za reporterce one iznose 0,55 s i 3,56 slogova a za reporterke 0,50 s i 3,40 slogova

TA je za reporterce 7,09 slog/s, a za reporterke 6,72 slog/sk dok je TG za reporterce 6,48 slog/s a za reporterke 6,15 slog/s. RTATG je nešto veći za reporterce nego za reporterke i iznosi 0,61 slog/s u odnosu na 0,57 slog/s za reporterke.

Usporedba muških i ženskih spontanih govornika

Spontani govornici ili gosti koji se pojavljuju u TV dnevnicima najčešće su muške osobe, političari, dok je ženskih spontanih govornika, jer ih je znatno manje u politici, znatno manje i u TV dnevnicima.

Spontani muški govornici rade izrazito kratke fonetske blokove, koji prosječno traju samo 1,64 s, dok su ženski govornici znatno fluentniji i njihovi su fonetski blokovi prosječnog trajanja 2,87 s. Sintaktičko-logičke stanke muških spontanih govornika traju prosječno 961 ms, a u ženskih samo 360 ms. Njihove su učestalosti relativno male jer ih muški govornici zamjenjuju stankama isticanja ili mješovitim stankama, a ženski govornici stankama isticanja. Tako se i sitaktičko-logičke stanke pojavljuju kod muških govornika svake 33,41 sekunde, a kod ženskih svake 53,64 sekunde. Stanke isticanja, s druge strane, za muške i ženske spontane govornike ne pokazuju tako velike razlike. Naime, za muške spontane govornike one prosječno traju 460 ms, a za ženske govornike 400 ms. Ali, značajno se razlikuju po učestalosti jer su kod muških govornika učestalije (svakih 43,21 sekunde) a kod ženskih rjeđe (svakih 65,23 sekunde). Za razliku od voditelja, spikera i reportera, koji čitaju pripremljene tekstove, u spontanih govornika, koji planiraju svoj govor tijekom njegove izvedbe, pojavljuju se stanke procesiranja. I u njihovu trajanju očituje se manji stupanj fluentnosti muških spontanih govornika jer njihove stanke procesiranja prosječno traju 1739 ms, dok je njihovo prosječno trajanje za ženske govornike samo 822 ms. Međutim, ukupno trajanje stanki procesiranja je približno jednako pa prema tome ženski govornici ih rade češće (32, s učestalošću svakih 15,09 sekunda) nego muški (14, s učestalošću 35,81 sekunda).

Prosječno trajajnje rečenice u muških govornika za jednu je sekundu dulje nego ženskih govornika, ako se uključe stanke (6,87 s za muške i 5,89 s za ženske govornike). Međutim, isključe li se stanke, onda rečenice ženskih i muških govornika traju približno jednako - 5,20 sekunda za muške i 5,11 sekunda za ženske govornike, jer muški govornici troše na stanke više vremena nego ženski. Slične odnose pokazuje i broj govornih riječi i slogova po rečenici. Za muške spontane govornike rečenica prosječno ima 9,34 govornih riječi ili 30,59 slogova a za ženske govornike to je 9,22 govornih riječi ili 30,54 slogova. Ali, značajno se razlikuju po broju fonetskih blokova jer rečenica muških spontanih govornika ima prosječno 3,18 fonetskih blokova, a ženska samo 1,78, što opet upućuje na veću fluentnost ženskih govornika. Trajanje i dužina govorne riječi za obje su skupine gotovo jednake: za muške spontane govornike 0,55 s ili 3,27 slogova, a za ženske 0,55 s ili 3,31 slogova.

Prosječan TA je izjednačen i iznosi 5,88 slog/s za muške i 5,97 slog/s za ženske govornike, međutim u TG-u razlike su znatnije jer TG za muške govornike iznosi prosječno 4,45 slog/s a za ženske 5,18 slog/s. Stoga je i RTATG za muške spontane govornike znatno veća nego za ženske (1,43 slog/s naprama 0,79 slog/s).

Na ovom bi mjestu valjalo komentirati vrijednosti TA za sve četiri skupine govornika. Očekivali bismo da će TA biti brži za ženske govornike čiji izgovorni organi imaju manju masu i mogu izvoditi brže i preciznije izgovorne pokrete. To se zaista, iako ne s velikom razlikom potvrdilo za spontane govornike, tj. goste Dnevnika. Ali za sve tri kategorije profesionalnih govornika (voditelji, spikeri i reporteri) muški su govornici u TA brži nego ženski. Valjalo bi istražiti zbog kojih su razloga profesionalni muški govornici brži u TA od ženskih.

Usporedba skupina s obzirom na govornu ulogu

Zbirni rezultati za sve četiri skupine govornika u TV dnevnicima prikazani su u tablicama 5., 6., 7. i 8. Tablice 5., 6. i 7. organizirane su kao tablice 2., 3. i 4. s tom razlikom što iznose podatke za pojedine govorne uloge bez obzira na spol govornika. U tablici 8. govorne su uloge usporedene s obzirom na postotak uporabe pojedinih stanki za pojedine govorne uloge.

Tablica 5. Ukupno trajanje u sekundama (s) i broj (N)
Table 5. Total duration in seconds (s) and the number (N)

		VOD	SPIK	REP	GOST
GOV	s	1092,780	1086,030	975,640	984,000
IZGOV	s	1015,860	993,990	892,540	798,890
STRAZG	N	106,000	108,000	98,000	24,000
	s	38,380	48,750	45,650	17,660
STODLO	N	6,000	1,000	1,000	-
	s	9,090	0,828	1,380	-
STISTI	N	53,000	46,000	73,000	190,000
	s	9,610	6,020	14,820	83,110
STLEKS	N	-	2,000	1,000	-
	s	-	0,639	0,142	-
STMJES	N	75,000	124,000	74,000	77,000
	s	19,790	35,800	21,440	33,690
STPROC	N	1,000	-	-	46,000
	s	0,278	-	-	50,850
STUKUP	N	240,000	281,000	246,000	337,000
	s	77,120	92,050	83,090	185,110
ODLO	N	51,000	45,000	40,000	42,000
REČE	N	148,000	142,000	139,000	155,000
FONBI.	N	291,000	325,000	284,000	378,000
FONRIJE	N	1919,000	1977,000	1769,000	1438,000
SLOG	N	6909,000	7003,000	6164,000	4737,000

Tablica 6. Prosječna trajanja (s) ili duljine izražene brojem fonetskih blokova (fonblo), brojem fonetskih riječi (fonrije) ili slogova (slog)**Table 6.** Mean duration (s) or duration expressed as FONBLO, FONRIJE or SLOG for:

		VOD	SPIK	REP	GOST
STRAZG	s	362,10	451,40	465,80	735,80
STODLO	s	1514,20	828,00	1380,00	-
STISTI	s	181,30	130,90	203,10	437,40
STLEKS	s	-	320,00	-	142,00
STMJEŠ	s	263,90	288,70	289,70	427,50
STPROC	s	278,00	-	-	1105,50
ODLO-TG	s	21,43	24,13	24,39	23,42
ODLO-TA	s	19,92	22,09	22,31	19,02
REČE-TG	s	7,38	7,64	7,01	6,35
RECE-TA	s	6,86	6,99	6,42	5,15
REČE-TA	fonbl	1,97	2,29	1,78	2,45
REČE-TA	fonrij	12,97	13,92	12,73	9,28
REČE-TA	slog	46,68	49,32	44,35	30,56
FONBL-TG	s	3,75	3,34	3,43	2,60
FONBL-TA	s	3,48	3,05	3,14	2,11
FONBL-TA	fonrij	7,59	6,08	6,32	3,80
FONBL-TA	slog	23,74	21,55	21,70	12,53
FONRIJE-TA	s	0,56	0,50	0,40	0,55
FONRIJE-TA	slog	3,60	3,54	3,48	3,29
TA	slog/s	6,80	7,04	6,90	5,93
TG	slog/s	6,32	6,44	6,31	4,81
RTATG	slog/s	0,48	0,60	0,59	1,12

Tablica 7. Učestalosti pojavljivanja
Table 7. Frequency of occurrence

	VOD	SPIK	REP	GOST
STRAZG	10,31	10,06	9,96	41,00
STODLO	182,13	1086,63	975,64	-
STISTI	20,62	23,61	13,36	5,18
STLEKS	-	543,02	975,37	-
STMJES	14,57	8,76	13,18	12,78
STPROC	1092,77	-	-	21,39
STUKUP	4,55	3,86	3,97	2,92

Prosječno trajanje rečenice parametar je koji također upućuje na karakteristike vremenske organizacije govora u TV dnevnicima. Spontani se govornici izdvajaju od ostalih promatranih skupina govornika, jer im rečenica prosječno traje najkraće. Uključujući i stanke prosječno je trajanje rečenice za spontane govornike 6,35 s. Slični su im reporteri s prosjekom 6,42 s. Ostale su dvije kategorije relativno ujednačene, pa im rečenice traju oko 7 sekundi, tj. za spikere 7,15, za voditelje 6,86 s. Duljina rečenice iskazana brojem govornih riječi pokazuje sljedeće odnose: u spontanih govornika prosječna rečenica ima 9,28 govornih riječi, u spikera 13,92, u voditelja 12,96 i na kraju u reportera 12,72. Kada se, dakle, kratkom trajanju rečenice u spontanih govornika pribroji i znatno manji broj slogova koji spontani govornici ostvaruju u tom vremenu dobija se prava slika manjeg informacijskog opterećenja rečenice spontanih govornika u odnosu na profesionalne televizijske govornike. Ove su vrijednosti trajanja i dužine rečenice znatno veći od vrijednosti koje je za spontani govor dobila Vuletić što upućuje na razliku između javnog spontanog govora ispitivanog u ovom radu i neformalnog spontanog govora kakav je bio njezin uzorak.

Po prosječnom trajanju govorne riječi govornici TV dnevnika podijelili su se u dvije skupine. U spikera i reportera prosječno je trajanje kraće i iznosi 0,50 s, a u spontanih govornika ono je dulje i iznosi 0,55 s za spontane govornike i 0,56 za voditelje. Izražena brojem slogova duljina govorne riječi najmanja je za spontane govornike i iznosi 3,29 sloga, dok su ostale tri skupine ujednačene i prosječno je trajanje govorne riječi za njih nešto duže: za reportere 3,48, za spikere 3,54 i za voditelje 3,60 sloga.

TA i TG dva su parametra koji značajno određuju govornu brzinu. Najbrži TA od prosječno 7,04 slog/s ostvaruju spikeri, slijede reporteri s 6,90 slog/s, voditelji sa 6,80 slog/s, a najsporiji su spontani govornici sa 5,93 slog/s. Slična je slika i u rezultatima TG-a, s time da se spontani govornici još izrazitije odvajaju po sporijem tempu od ostalih triju skupina. Prosječni je TG za spikere 6,44 slog/s, za reportere 6,31 slog/s, za voditelje 6,32 slog/s a za spontane govornike 4,81 slog/s.

Tablica 8. Postoci vremena utrošenog na pojedine vrste stanki u odnosu na ukupno trajanje stanki te postotak ukupnog vremena utrošenog na stanke s obzirom na ukupno trajanje govora za pojedine govorne uloge.

Table 8. Percentage of individual types of pauses in the total duration of pauses and the percentage of total pause duration for each speaker

	Voditelj Anchor peisons	Spikeri Announcers	Reporteri Reporters	Gosti Guests
STRAZG	7.05	8.47.	8.51	18.81
STODLO	11.78	0.89	1.66	0.00
STISTI	12.45	6.54	17.59	44.89
STLEKS	0.00	0.69	0.17	0.00
STMJES	25.66	38.39	25.80	18.19
STPROC	0.36	0.00	0.00	27.36

Jedan od mogućih parametara usporedbe četiriju skupina govornika u TV dnevnicima je količina vremena koje govornici potroše na stanke. Spontani govornici u tome prednjače te na stanke troše 18,81% od ukupnog trajanja govora, tako da im stanke prosječno traju 549 ms. Ženske osobe u spontanom govoru upotrijebile su 13,13% govornog vremena na stanke, a muški govornici 24,27%. Ostale tri skupine troše na stanke manje od 10% govornog vremena. Najmanje vremena na stanke troše voditelji i to 7,05% govornog vremena s prosječnim trajanjem stanki od 321 ms (muški voditelji 6,16% i 298 ms a voditeljice 7,93% i 341 ms). Slijede spikeri sa sljedećim vrijednostima: 8,47% govornog vremena potroše na stanke s prosječnim trajanjem stanke od 327 ms. Muški spikeri potroše na stanke 9,70%, a spikerice 7,31% govornog vremena pa je prosječno trajanje stanki za spikere 345 ms, a za spikerice 307 ms. Reporterji su slični spikerima. Oni na stanke troše 8,51% govornog vremena (8,60% muški reporteri i 8,42% reporterke) s prosječnim trajanjem stanke od 338 ms (356 ms za muške reportere i 321 za reporterke).

Postoje stanovite razlike među govornicima s obzirom na njihove govorne uloge i što se tiče učestalosti pojedinih vrsta stanki. Sintaktičko-logičkih stanki najmanje je kod spontanij govornika i to 9,53%, dok ostale tri kategorije govornika upotrebljavaju razmjerno velik i ujednačen postotak sintaktičko-logičkih stanki: voditelji 52,96%, spikeri 52,96% i reporteri 54,93%. Ritmičke se stanke pojavljuju u voditelja 11,78% u odnosu na druge vrste stanki, dok su kod drugih kategorija govornika u neznatnim (reporteri 1,66% i spikeri 0,98%) ili nikakvim postocima (spontani govornici). Mješovite stanke imaju istodobno funkciju razgraničenja i isticanja te su riječi ispred njih izgovorene ravnom razgraničavajućom ili blago silaznom intonacijom. U voditelja na njih otpada 25,66% od ukupnog broja stanki, slično kao i kod reportera 25,80%. U spikera ih je nešto više, tj. 38,89%, a kod spontanij govornika ih je samo 18,19%. Leksičke

stanke općenito su rijetke, pa ih voditelji i spontani govornici nisu niti upotrijebili, a kod spikera i reportera njihov je postotak naznat (0,69 odnosno 0,17%). Stanke procesiranja susreću se samo kod spontanih govornika s udjelom od 27,36% od ukupnog broja stanki. Tipovi stanki procesiranja koji se susreću u ovom govornom uzorku mogu se svesti na tri vrste: artikulirane stanke s ponavljanjem, artikulirane stanke s duljenjem izgovora i neartikulirane glasne stanke.

Skupna slika profesionalnih govornika TV dnevnika

Iako između spikera, voditelja i reportera postoje stanovite razlike, sve se tri skupine mogu obuhvatiti pod nazivnikom profesionalnih govornika u TV dnevniku. Uostalom, većina je analiza pokazala da su u mnogim govornim parametrima oni slični, što proizlazi iz govornog načina primjerenog TV dnevniku kao žanru, ali može upućivati i na kultiviranost govora i "školu" govora po kojoj se prepoznaje profesionalni govornik u TV dnevniku.

Profesionalni su govornici na stanke utrošili 8.03 % govornog vremena. Od ukupnog vremena utrošenog, na stanke na pojedine vrste stanki utrošeni su sljedeći postoci vremena:

sintaktičko-logičke stanke	52,6 %
odlomačke stanke	4,5 %
stanke isticanja	12,1 %
stanke procesiranja	0,1 %
leksičke stanke	0,2 %
mješovite stanke	30,5 %

Prosječno je trajajnije rečenice uključujući stanke	7,35 s
Prosječno je trajajnije rečenice bez stanki	6,77 s
Duljina rečenice	2,10 fon.blok.
	13,21 fon.riječ. 46,80 sloga
Trajanje fonetskog bloka	3,50 s
Trajajnije govorne riječi	0,56 s
Duljina govorne riječi	3,54 sloga
TA	6,92 slog/s
TG	6,36 slog/s
RTATG	0,56 slog/s

Uspoređujući ove rezultate s rezultatima nekih drugih istraživanja, mogu se uočiti stanovite razlike. Iako Škarić (1991.) govori o TG-u zagrebačkih dnevnika i navodi da je on 6,3 slog/s, taj se podatak slaže s vrijednošću dobivenom u ovom radu za TG profesionalnih govornika u TV dnevniku. Budući da je TG spontanih govornika znatno sporiji (4,81 slog/s), bez obzira na njihovo relativno manje sudjelovanje u Dnevniku kada bi se i oni uključili u govorni uzorak vjerojatno bi ukupni tempo govora u Dnevniku bio sporiji.

Prema Škariću (1991) na stanke u spikerskom čitanju vijesti otpada 15% ukupnog trajanja govora. Profesionalni govornici u TV dnevniku na stanke utroše 8,00% ukupnog vremena govora, a spikeri 8,47. Oba podatka pokazuju da je vrijeme potrošeno na stanke u promatranom uzorku manje od 15% ukupnog trajanja govora. Ta bi razlika mogla upućivati na promjene nastale u govoru Dnevnika u posljednjih desetak godina, ili na različite govorne uzorke na kojima su mjerenja provedena.

Uspoređujući dužinu rečenice po Foxu (1987) i u ovom istraživanju dobiveni su sljedeći odnosi: za spikere 48,81 slogova ili 19,92 riječi naprama 49,31 slog ili 13,92 govornih riječi, za reportere 60,89 slogova ili 24,85 riječi naprama slogova ili 12,72 govornih riječi. Dakle, rezultati su vrlo slični. Razlika u broju riječi nastala je zbog toga što je Fox brojao leksičke riječi, a u ovom su istraživanju brojane govorne riječi. Iz ovog se može zaključiti da općenito predugačka rečenica u TV dnevnicima od 1987. do danas u spikerskim tekstovima nije skraćena, dok su je reporteri ipak skratili i približili govornom jeziku iako se, općenito gledano, dužina rečenice u Dnevniku približava dužini rečenice u znanstvenoj literaturi.

Trajanje govorne riječi po Škariću iznosi 0,6 do 0,8 s, dok je u ovom istraživanju izmjereno trajanje govorne riječi od 0,52 s. No, dužina govorne riječi prema Škariću nešto je kraća (3,12 sloga) nego u govoru TV dnevnika u ovom istraživanju (3,49 sloga). Razlike se mogu objasniti vjerojatno različitim uzorcima govora na kojima je mjerena govorna riječ. Ona može dulje trajati ako je mjerena na spontanom govoru zbog sporijeg tempa u odnosu na čitani govor TV dnevnika. S druge strane, ona može biti kraća u spontanom govoru zbog uporabe kraćih i frekventnijih riječi za razliku od govora TV dnevnika, u kojem se mogu pojaviti duže i manje frekventne riječi.

ZAKLJUČAK

Cilj je ovog istraživanja bio deskriptivan. Promatrani su neki vremenski parametri stanki i govornih članaka u TV dnevnicima HRT-a, i to za četiri govorne uloge koje se pojavljuju u TV dnevnicima: za voditelje, spikere, reportere i neprofesionalne govornike, tj. goste Dnevnika. Na tom se uzorku govornika također mogla ustanoviti i razlika između čitanoga i spontanoga govora. Dakako, valja imati na umu da su spontani govornici, koji se pojavljuju u TV dnevnicima najčešće vješti i iskusni govornici kojima je govor važan profesionalni alat (npr. političari). S druge strane, treba istaknuti da njihov govor u TV dnevniku ima značajne elemente formalnoga govora i zbog iskustva javnog govorenja i zbog određenog stupnja pripremljenosti. Time se spontani TV govornici približavaju televizijskim profesionalcima, iako je ovo istraživanje pokazalo da postoje značajne razlike između njih.

Istraživanje je pokazalo da postoje razlike i unutar televizijskih govornih profesionalaca te između muških i ženskih govornika. Muški profesionalni televizijski govornici imaju brži TA i TG nego ženski, dok su u spontanom govoru

neprofesionalnih govornika žene brže od muškaraca, i to osobito u TG-u jer upotrebljavaju znatno manje stanki. Unutar profesionalnih govornika spikeri su brži osobito u TA-u od voditelja i reportera, što upozorava na njihovu dodatnu artikulacijsku spretnost.

Sto se tiče funkcionalne uporabe stanki, kod profesionalnih govornika prevladavaju sintaktičko-logičke stanke, a kod spontanih govornika stanke isticanja. To upućuje na govorni i osobni pristup tekstu kojeg govore spontani govornici za razliku od voditelja i spikera, a nešto manje od reportera.

Između karakteristika fonetskih odsječaka valja istaknuti da se značajno razlikuju duljine fonetskih blokova profesionalnih i spontanih govornika te su osobito kratki fonetski blokovi muških spontanih govornika. Značajna je razlika i u duljini rečenica, koje su u spontanom govoru također znatno kraće. Međutim, usporedba duljine rečenica u profesionalnih govornika u ovom istraživanju ne razlikuje se bitno od vrijednosti koje je dobio Fox prije petnaestak godina. Jedan od njegovih zaključaka bio je da je TV dnevnik HRT-a premalo govoran i da su rečenice predugačke što potvrđuje i njihova dužina u odnosu na dnevnik BBC-a i ARD-a. Nažalost, taj se zaključak, kada je riječ o govoru televizijskih profesionalaca, nameće i danas. Iako se cjelokupna govorna medijska situacija danas može označiti kao značajno govornija nego što je bila prije petnaestak godina u govoru voditelja, reportera i spikera, u TV dnevniku to se nije bitno odrazilo.

REFERENCIJE

- Bakran, J. (1996). *Zvučna slika hrvatskoga govora*. Zagreb: Ibis grafika.
- Fox, J. (1987). Analiza govora profesionalnih spikera i reportera na TV-dnevniku. Magistarski rad. Filozofski fakultet, Zagreb.
- Fox, J. (1989). Analiza TV-dnevnika kao poruke. *Govor VI*, 1, 75-84.
- Garnham, A., Shillcock, R. S., Brown, G. D. A., Mill, A. I., and Culter, A. (1982). Slips of the tongue in the London-Lund corpus of spontaneous conversations. U A. Cutler (ur.) *Slips of the tongue and language production*. Berlin: Mouton.
- Gospodnetić, J. (1988). Uz filogenezu govora. *Govor V*, 1, 1-5.
- Horga, D. (1988). Latentna struktura brzine izgovora. *Govor V*, 2 129-145.
- Horga D. (1996). *Obrada fonetskih obavijesti*. Zagreb: Hrvatsko filološko društvo.
- Kien, J. and A. Kemp (1994). Is speech temporally segmented? Comparison with temporal segmentation in behavior. *Brain and Language* 46, 662-682.
- Lehiste, I. (1970). *Suprasegmentals*. Massachusetts: MIT.
- Lenneberg, F.H. (1967). *Biological foundation of language*. New York, London, Sydney: John Wiley and Sons.
- Levelt, W. J. M. (1995). *Speaking. From intention to articulation*. Cambridge, MA: MIT Press.

- Lewis, C. J. (1988). Pause variability in speech production. Proceedings of Speech '88, 7th FASE Symposium, Edinburgh.
- Škarić, I. (1991). Fonetika hrvatskoga književnog jezika. U Babić, S., D. Brozović, M. Moguš, S. Pavešić, I. Škarić i S. Težak *Povijesni pregled. glasovi i oblici hrvatskoga književnog jezika*. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Globus Nakladni zavod.
- Vuletić, D. (1991). *Istraživanje govora*. Zagreb: Fakultet za defektologiju Sveučilišta u Zagrebu
-

Damir Horga
Faculty of Philosophy, Zagreb
Croatia
Igor Mukić
Zagreb, Croatia

SOME TEMPORAL SPEECH PARAMETERS IN THE CROATIAN NATIONAL TELEVISION (HTV) NEWS

SUMMARY

The paper presents some temporal speech parameters in the HTV News broadcast as a significant indicator of speech organization in general. Using a sample of 69 minutes and 65 speakers having different roles in the HTV News (anchor persons, announcers, reporters and guests of the news) who spoke on the average for 63 seconds, the pause length has been monitored (syntactical and logical, fragmental, emphatic, lexical, mixed and pauses relating to processing of the text) and speech sections (a paragraph, a phonetic block, a phonetic word and a syllable), and the speech rate and the rate of articulation. Different mean values have been obtained and the frequency of the monitored variables as regards different speech roles for both male and female speakers. The paper is of a descriptive nature and by using a rather precise method and a large sample it has tested the previous results of temporal speech parameters and also obtained some new ones (the difference between the rate of speech and the rate of articulation, frequency of pauses, an average length of phonetic blocks). The comparison of some temporal parameters of the present day HTV News with the results obtained 15 years ago shows that its linguistic structure in terms of length has not changed and the News in that particular segment of temporal organization lacks to the same extent the speech component as it did before the aforementioned period.

Key words: *organization of speech temporal speech parameters, News broadcast of Croatian National Television*